

EDZŐI KOMMUNIKÁCIÓ ÉS SPORTOLÓI INTERAKCIÓK UTÁNPÓTLÁSKORÚ FIÚ KOSÁRLABDAMÉRKŐZÉSEKEN

Farkas Zsóka

sportszervezés - alapképzés (BSc) hallgató

Témavezető: Némethné Dr. habil. Tóth Orsolya, egyetemi docens

Bevezetés

A témaválasztásom az edzői kommunikáció és a sportolói interakciók az utánpótláskorú fiú kosárlabdamérkőzéseken megfigyelésére, majd későbbiekben elemzésére esett főként sportpedagógiai szemszögből tárgyalva a történéseket. A kutatás során az edzők viselkedését figyeltem a mérkőzések alatt, hogy milyen gesztusokat tesznek, hogyan viselkednek a tanítványaikkal. Figyelembe vettem, hogy hogyan és milyen hangnemben szólnak a gyermekekhez, valamint, hogy milyen helyzetben történt ez az adott szituáció, azaz összefüggéseket kerestem a viselkedés és a kommunikáció között. Ezeket a megfigyelt elemeket, különböző kategóriákba próbáltam sorolni, egy pozitívba, egy negatívba, és végül egy semlegesbe. Például, hogy egy eladott labda esetében, vagy egy kihagyott ziccernél, hogyan reagál az edző, ha például felemelt hanggal, vagy kiabálással reagál és leszidja a gyermeket, azt a negatívba soroljuk, ha viszont azt mondja fiatal sportolónak, hogy „Semmi probléma, legközelebb majd sikerül!”, akkor az egy pozitív besorolást kap, hiszen pedagógiai szempontól jól járt el, mivel nem leszidta a gyermeket, hanem bízta és próbálta motiválni. Természetesen az sem jó, ha mindig csak dicsérjük a gyermekeket, mert fontos, hogy kijavítsuk a hibáikat, hogy a következő alkalommal már jól hajtsák végre, de fontos, hogy ne azért próbálják másképpen csinálni, mert megijedtek az edzőtől (mert úgy rákiáltott), hanem azért próbálják kijavítani, mert motiváltak, mivel az edzőjük biztatja/ösztönzi a jobb teljesítményre, valamint pozitív visszacsatolást ad neki.

A másik szempontrendszer a nonverbális eszközök megfigyelése volt, azaz, hogy milyen nem beszédbéli mozzanatokat tesznek a játékosaik felé. Ezeket is szintén pozitív, negatív és semleges zónába soroltam. A kézjelek, a gesztusok, a mimika, a tekintet azok a fő szempontok, amik ide tartozhatnak, esetlegesen az ölelés vagy a vállveregetés is idesorolható.

Tehát a két aspektus az a verbális és nonverbális kommunikáció megfigyelése az edzőknél, hogy az éppen kialakuló szituációban hogyan viselkednek játékosaikkal, valamint ezek milyen

pedagógiai elemeket vonzanak magukkal. Emellett még azt is kutatási szempontnak vettem, hogy az edző globálisan, hogy viselkedik a csapattal, azaz, hogy nem csak egyénre nézzük, hanem hogy egy győztes meccs után megdicsérte-e a játékosait, vagy éppen az ellenkező esetben, ha éppen nem nyereséggel zárták az adott mérkőzést hogyan reagált az eredményre.

De a kutatás során, mivel nem csak az edzői oldalt kell vizsgálnunk, hanem a csapattal/játékosokkal való interakciót, ezért arra is ki kell térnünk, hogy az utánpótláskorú fiúknak milyen jellemzőik vannak ebben az életkorban, ugyanis ez is befolyásolhatja egy-egy szituációban a reakciót. Ugyanis ahogy Bíró (2011) is írja, a serdülő kor egy olyan szakasz az ember életében, amit a nagy változások jellemeznek és minden gyermeknél eltérő az egész folyamat, hisz valaki teljesen éretté válik ezalatt, valaki pedig megmakacsolja magát mindenben ebben az időszakban, de nem csak azt nehéz meghatározni, hogy ki milyen változásokon megy keresztül, hanem azt is, hogy ki mikor lép be a serdülő korszakba. Ezért a szakemberek a serdülő kort több részre osztják az egy nagy egységen belül, ugyanis a két intervallum között is jelentős különbségek vehetőek észre. Az egyik szakasz 10-12 évesek csoportja a másik pedig a 13-16 éveseké, mi az az utóbbit fogjuk áttanulmányozni, ugyanis a megfigyelés során az U14-es korosztályt követtük nyomon.

Bíró (2011) írásában is olvashatjuk a 13-16 éves gyermekek növekedésében a nemek között is lelhető fel különbség, igaz az elején még felgyorsul a folyamat, de a korszak vége felé a lányoké befejeződik, míg a fiúké folytatódik. Ez az a korszak, amikor a testi változások is bekövetkeznek, így ez is befolyásolhatja a fiatalok érzelmeit, érzéseit, például szégyenlősebbé visszahúzódóbbá válhatnak. Ezzel párhuzamosan a motoros képességek működésében is léphet fel változás, akár vissza is eshet a teljesítmény, de az a későbbiekben visszatér a már megszerzett tudás szintjére vagy fejlődik is csak nem szabad, hogy a gyermekek elveszítsék a motivációjukat. Ez az az időszak, amikor a fiatalok önállósodnak saját döntéseket hoznak, a maguk urává szeretnének válni, ebből következően sokszor alakulhat ki nézeteltérés a gyermek és szülő között, sőt ezalatt az idő alatt a fő irányadója a cselekvéseknek a baráti társaság, ők lesznek azok a személyek, akiknek legjobban meg akarunk felelni. Sokszor még a szabályokkal szemben is láznak a serdülők és sokszor szemtelenek is lehetnek a felnőttekkel, ami különféle konfliktusokat eredményezhet. Ezeket a legegyszerűbben kommunikálással lehet megoldani, valamint nagyon kell arra is ügyelni, hogy kellő mértékű türelemmel kezeljük ezeket a szituációkat és olyan döntéseket hozunk, amelyek kölcsönös kompromisszumokon alapuljon hiszen fontos, hogy a gyermekek úgy érezhessék, hogy megkapják a megfelelő támogatást, valamint, hogy önállósodhatnak. Pedagógusként vagy edzőként fontos, hogy a fiatalok

motiváltságát segítsük megőrizni, hiszen ebben az időszakban nagyon labilisak, és hamar elvesztik az önbizalmukat egy-egy „rossz” döntés alkalmával.

A másik szempont, amit figyelembe kell venni a korosztály mellett az az, hogy milyen nemű az illető, ugyanis ez is befolyásolhatja a viselkedést, hiszen a nők és férfiak között számos eltérés figyelhető meg nem csak kinézetre, hanem viselkedésmódra is. „A női lélek fő szervező elve az empátia, működtetője, a motorja, ami az energiát adja az érzelem, ezzel szemben a férfié a rendszeralkotás, a problémamegoldás és lényeglátás” (Bíró, 2011). Számtalan kutatás foglalkozik vele, hogy vajon mi is lehet az oka annak, hogy sokszor hatalmas eltérés van két egyidős eltérő nemű gyermek között. Bíró jegyzetei szerint számos tanulmányt folytattak ebben a témában, de nem sikerült még megtalálni a választ. Használtak például olyan módszereket, amelyek során az idegrendszer működését tanulmányozták, valamint olyan tesztek is végeztek, ahol az intelligencia szintet mérték, de ezek nem vezettek egyértelmű válaszhoz. Azt viszont sikerült feltérképezni a kutatások során, hogy férfiak több szürkeállománnyal rendelkeznek, míg a nőknek ezzel szemben a fehérállomány aránya nagyobb a szürkeállományhoz viszonyítva, és emellett nagyobb a hippocampusszal is rendelkeznek mérete is.

A kutatás során tehát az U14-es korosztályú kosárlabdázó fiúk és edzőik közötti interakciókat figyeltem, így az MKOSZ (Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége) által kiírt mérkőzéseken vettem részt, pontosabban a Veszprém Vármegyei Kosárlabda Szövetség versenyein. Balogh (2011) szerint a kosárlabda jó sportágnak bizonyul, hiszen rengeteg lehetőség van tapasztalatot szerezni a gyermekeknek a mérkőzések során és fejleszteni a képességeiket, hiszen rengeteg mérkőzést játszanak le egy szezon alatt. A sok mérkőzés során jó és rossz tapasztalattal is gazdagodhatnak a fiatal játékosok, de az edző helyes reagálásával a szituációkra motiválni tudja a játékosokat, hogy kitartóan folytassák a sportágban való tevékenységet, valamint szerezzenek kellő önbizalmat. Az edző ezt úgy tudja elérni, hogy a gyermekeket egy jó mozzanat után megdicséri ezzel arra ösztönözve, hogy máskor is megcsinálja azt a figurát, amit produkált, és az olyan esetekben, amikor valami nem kedvezően alakult, akkor javítsa ki a hibát és ösztönözze az ifjút, hogy a következő alkalommal jól hajtsa végre a feladatot.

Ahogy Balogh (2011) is említi fontos, hogy az eredményt és cselekvést el tudjuk választani egymástól, azaz fontos, hogy edzőként ne az legyen a célunk, hogy a bajnokságot mindenáron megnyerjük, mert azzal tönkre tesszük a fiatal játékos játékélményét és elveszük a motivációját a sportágtól vagy az egész sportolástól. A kosárlabda alapvetően egy igen érzelmekkel töltött

sportág, főleg fiatalabb korban, hiszen folyton történik valami, ami hatással van az érzelmekre, mivel egy nagyon pörgős labdajátékról beszélünk. Ezek érvek miatt is fontos, hogy az U14-es korosztályt tanító edző, ne robotszerű játékosokat neveljen, hanem olyanokat, akik tudatosan cselekednek a pályán, és folyamatosan képesek fejlődni, és tanulni az olyan esetekben is, amikor valami „rosszat” csinálnak, és tapasztalat szerzéseként fogják fel a saját hibájukat.

„A kosárlabda kiváló eszköz, ha megfelelő módon alkalmazzuk, de komoly munka és nagy felelősség is egyben: jó játékosokat és jó embereket kell nevelni” (Balogh, 2011).

Gombocz (2008) egyik hasonló témájú kutatásában többek között arra is keresi a választ, hogy mennyire fontosak a nézetek a sportoló és az edző között. A felmérés során arra jutott, hogy az a kölcsönös jó kapcsolat a két fél között hamarabb vezet jobb eredményhez, mintha folyamatos konfliktus lenne közöttük. Emellett a vizsgálat rámutatott arra is, hogy az edzők számára is mennyire fontos az, hogy a növendékeik jó képet alkossanak róluk. Ebből következően nagyon fontos az, hogy az edzők megfelelően kommunikáljanak a tanítványaikkal, és próbálják az érzéseiket is úgy irányítani, hogy a verbális és nonverbális cselekvéseik szinkronba legyenek, és megfelelően interaktáljanak a sportolókkal egy olyan szituációban, ahol sok inger éri őket vagy éppen nyomás alatt vannak, például egy mérkőzés folyamán.

Kérdésfeltevések-Hipotézisek

Kérdések:

K1: Milyen hangnemben beszélnek az edzők a játékosokkal?

K2: Megfeleltethetők-e az edző nonverbális gesztusai a verbális elemeinek?

K3: Lehető-e fel összefüggés aközött, hogy az edzőt mennyire befolyásolják az érzelmei és aközött, hogy a mérkőzés mekkora téttel bír?

Hipotézisek:

H1: Az edzők nem az elvárt hangnemben beszélnek a játékosokkal.

H2: A verbális és nonverbális reakciók száma nem egyezik, az edző gyakrabban használja az egyik kifejezési formát.

H3: Ha a csapat olyan mérkőzést játszik, amelynek az eredménye befolyásolja a tabellán való elmozdulást akkor az edző kevésbé tud uralkodni az érzelmei felett.

Célkitűzés

A kutatás célja az U14-es korosztályban játszó kosárlabdázó fiúk és edzőik kapcsolatának megfigyelése a különféle interakciók és kommunikációs mozzanatok alapján. A kutatás alatt nem csak a verbális kommunikációt elemeztem, hanem adott esetben a nonverbális mozzanatok is feljegyeztem (például: vállveregetés, paksi stb.). A megfigyelés során a feljegyzett cselekvéseket három féle csoportba kategorizáltam, egy pozitív (például: dicséret), egy negatív (például: kiabálás), és végül (például: sportkifejezés – Védekezz!) egy semleges kategóriába, majd ezeket sportpedagógiai szempontból elemeztem, hogy melyik cselekvés miért alakulhatott ki, és milyen hatásai lehetnek hosszú és rövidtávon, akár a gyermekekre, valamint milyen hatással van az edző és sportoló kapcsolatára. Hiszen ahogy Biróné (2011) is írja a sportoló nevelése egy pedagógiai folyamat hiszen számos olyan dologra ösztönzi a fiatalokat, amely tulajdonságokat az élet bármely területén alkalmazhat a későbbiekben. Például ilyen az önértékelés, a stresszbíró képesség, a konfliktus kezelő tulajdonság, de ide vehető a siker és a kudarc folyamatos bizonytalansága, amely az élet során mindenkit végig kísér és a sport által talán egy kicsit egyszerűbbnek tűnhet a megértése értelmezése. Emellett a kutatással azt is vizsgálhatjuk, hogy egy adott szituáció mennyire befolyásolja az érzelmeit az embereknek, jelen esetben mennyire van kihatással egy feszült helyzet az edzőre, mennyire nyilvánul meg ez a kommunikációjában.

A kutatás célja tehát megfigyelni, hogy mennyire hordozzák magukban az alanyok, a jó edző tulajdonságait, ugyanis egy jó edzőnek nem csak nagy szakmai tudással kell rendelkeznie, hanem fontos, hogy jó példát mutasson a sportolóinak, hogy a szemükben példakép legyen. Budainé (2018) szerint nem csak az a lényeges, hogy az edző a saját tulajdonságaival legyen képben és az alapján számítson jó edzőnek (például jó vezetői képesség vagy rendelkezzen önkritikával), hanem fontos az is, hogy milyen cselekedetek határozzák meg a játékosaival szemben. Ezért is kell egy jó edzőnek meghallgatnia a játékosát érdeklődni, hogy mi az, ami esetlegesen befolyásolhatja a teljesítményét. Tehát fontos, hogy a viselkedése jó dolgokat tükrözzön, hogy rendes gyermekeket neveljen, akik tisztességtudóak, éreznek empátiát, nem uralkodnak el cselekedetei felett az érzelmek, és jó döntéseket tudnak hozni. Ezeket a tulajdonságokat mind úgy tudják elsajátítani a gyermekek, hogy ha az edző ilyen példát mutat, azaz sportpedagógiai szempontból alkalmas a munkájának elvégzésére.

Anyagok és módszerek

A dolgozatomhoz az adatokat megfigyeléses módszerrel gyűjtöttem be több helyszínről mérkőzések, edzőmérkőzések folyamán. A mintaválasztás módja nem véletlenszerű, kényelmi kategóriába sorolható, azaz azon a közegen dolgoztam, ahol volt lehetőségem. Az adatfelvétel folyamán a Veszprém vármegyei Regionális Fiú Serdülő korosztály (U14 fiú) és edzőik viselkedését tanulmányoztam. Összesen 18 mérkőzésen vettem részt, amelyből öt edzőmérkőzés és a többi (13 darab) az MKOSZ által lebonyolított mérkőzés volt. Ez alatt az idő alatt összesen hat edzőt figyeltem meg, akik különféle egyesületek színeiben érkeztek. Mivel embereket tanulmányoztam így szükséges volt kutatásetikai engedélyt szereznem és tájékoztatni, valamint hozzájárulást kérni az éppen megfigyelendő edzőktől, hiszen az ő viselkedésüket figyeltem, bár semmilyen személyes adatot nem rögzítettem megfigyelés során róluk, amelyről be lehetne azonosítani őket. Hatalmas meglepetésként ért azonban, hogy mindenki, akihez odamentem, hogy engedélyt kérjek a tanulmányozásra, rögtön beleegyezett és semmiféle ellenállást nem tanúsított, valamint fontos megjegyezni, hogy annak ellenére, hogy megfigyelés alatt voltak, nem volt érzékelhető ez a viselkedési formájukon, ugyanis ugyanolyan intenzitással viselkedtek a mérkőzéseik folyamán, mintha nem is lennének figyelve.

A kutatás rendelkezik kutatásetikai engedéllyel, amelynek száma: 2024/232

Eredmények

A kutatás során tehát az említett megfigyeléses módszert alkalmazva vettem fel az adatokat az edző kommunikálásáról, valamint interakcióiról a játékosaival. Ezeket az információkat az általam felállított kategóriákba soroltam (**1. táblázat**), elsősorban verbális és nonverbálisra bontottam majd ezeken belül különítettem el még három-három alcsoportra; pozitív, negatív és semleges.

1. táblázat: A megfigyelt kategóriák tartalma

Verbális			Nonverbális		
Pozitív	Negatív	Semleges	Pozitív	Negatív	Semleges
Dicséret	„Követelés”	Egyszerű utasítások	Pacsi	Fejrázás	„Vissza” mutatása
Nyugtató	Erélyes kiáltás	Instrukciók	Kézfeltartás	Elfordulás	Feladat bemutatása
Öröm kiáltás	Nem megfelelő nyelvhasználat	Koordinálás	Like jel mutatása	Fejfogás	
Buzdítás	Sértő megjegyzés		Taps		
Csapatkiáltás			Vállveregetés		
			Fej simítás		

Forrás: Saját szerkesztés

A verbális pozitívba olyanok kerültek, mint a dicséret, például „Szép volt!”, „Ügyes voltál!”, a nyugtató, mint például „Semmi baj!”, „Nem baj, a következő bemegy majd!”, a buzdítások, például „Hajrá!”, „Gyerünk!”. De ide soroltam az örömkialtásokat is, ami sok esetben megegyezett attól függetlenül, hogy különböző edzőket figyeltem, például a „Bravó!” kiáltást minden edző alkalmazta egy-egy jó megmozdulás esetén. De ebbe a kategóriába vettem a csapatkiáltást is, ami kollektíve érinti a csapatot, hiszen ez egy közös megmozdulás a játékosok buzdítására, motiválására. A szóban elhangzott negatív kifejezésekhez olyanokat soroltam, mint a nem megfelelő szóhasználat (néhány edző esetleges káromkodást is elejtett egy-egy szituációban), az erélyesebb kiáltásokat vettem ide, valamint az olyan kifejezéseket, amelyek egyfajta követelésnek hangoztak, például „Üsd már le a labdát!” vagy „Dobj már rá a palánkra!”. De ide kategorizáltam az olyan kifejezéseket is, amelyek sértőnek vehetőek, például „Öreganyám is gyorsabban fut, mint te!”. A semleges részbe olyanokat vettem, mint egyszerű utasítások, például „Védekezz!”. „Ember!”, vagy koordinálás vagy különféle instrukciók adása, például, hogy milyen formációba álljanak fel vagy milyen figura alapján építsék fel a támadást. „A nyelvi kommunikáció a sportban legalább olyan fontos, mint az egyéb kommunikációs formák. Gondoljunk csak a testnevelésre, a sport oktatására: az ismeretek átadása, ellenőrzése, a visszajelzések elsősorban verbálisan történnek. De az adekvát nyelvi közlés elengedhetetlen a csapatértékeketeken vagy a mérkőzések szüneteiben történő taktikai megbeszéléseken is” (H. Tomesz, 2021). De ezeken felül ahogy H. Tomesz (2021) is írja a szakmai kommunikáció vagy szakkifejezések használatához is elengedhetetlen a verbális kifejezések használata, hiszen a szaknyelv által használt szavakat felettébb nehéz lenne elmutogatni, vagy különféle gesztusokkal jelezni, hogy éppen mit kellene végrehajtani a pályán.

A nonverbális kategóriába a pozitív kategóriába olyanok kerültek, mint a pacsí, a vállveregetés, a hajborzolás, a taps, az esetleges kézfeltartás vagy „like” jel mutatása egy-egy jó megmozdulás után. De ebbe a kategóriába soroltam azt is, ami az egyik edző részéről egy igen pozitív gesztus a játékosai felé, hogy az időkérek folyamán nem csak odaállt a játékosokhoz és elmondta az instrukciókat, hanem letérdelt közéjük és úgy mutatta meg a teendőket, ezzel sokkal közelebb kerülve hozzájuk. Szintén fontos megjegyezni, hogy olyan esetekben amikor egy játékos lesérült az edző rögtön ott volt nála, hogy felmérje a helyzetet, hogy mennyire súlyos a sérülés és segített elhagyni neki a pályát, akár le is vitte a karjaiban. A nem szóbeli megnyilvánulásoknál a negatív kategóriába olyanokat soroltam, mint a fejrázás, az elfordulás, fejfogás, de történt olyan is az egyik edző esetében, hogy ingerültségében, a földhöz vágta a tábláját, amelyen a taktikákat mutatta. Sokszor előfordult az is, hogy csak tárogattak a kezükkel egy-egy nem jól végrehajtott feladat következtében. A semleges kategóriába itt jóval kevesebbet tudtam jegyzetelni, de ide vettem a „Vissza!” mutatását vagy ha valamelyik feladatot esetleg demonstrálta az edző a pálya szélén. H. Tomesz (2021) szerint a kommunikáció hatékonyságának érdekében a nonverbális kifejezések elengedhetetlenek, ugyanis a szóbeli és nem szóbeli kifejezések közötti összhang adja meg a kommunikálás egészét. Ezért is fontos, hogy az edzők cselekedetei tükrözzék azt, amit mondanak ugyanis így lesz a gyermekek számára teljesen világos az, amit szeretne közölni velük az edző és így fogják tudni végrehajtani a megfelelő módon az adott kérést. De fontos azt is megjegyeznünk, hogy az edzők részéről szükséges mindkét kategória használata, hiszen a fiatalokat ezek által tudják motiváltan tartani, valamint terelgetni a jó irányba, hogy rendes sportemberekké váljanak.

2. táblázat: Eredmények lebontása kategóriák szerint a mérkőzések alapján

Sorszám	Verbális			Nonverbális		
	Pozitív	Negatív	Semleges	Pozitív	Negatív	Semleges
I.	16	12	10	4	0	1
II.	17	16	10	10	0	0
III.	17	9	4	9	1	1
IV.	21	37	16	16	7	0
V.	21	30	12	20	23	0
VI.	10	64	13	1	10	0
VII.	40	24	12	33	5	1

VIII.	22	40	8	23	15	1
IX.	22	27	7	15	8	1
X.	65	18	17	52	9	1
XI.	27	37	18	34	37	2
XII.	55	18	16	31	1	0
XIII.	32	40	15	37	11	2
XIV.	10	1	2	20	13	1
XV.	32	15	11	26	3	1
XVI.	16	13	2	16	15	0
XVII.	11	8	2	6	8	0
XVIII.	17	20	3	6	4	2
Összesen	451	429		359	170	

Forrás: Saját szerkesztés

A mérkőzések során tehát az eredményeket az általam állított kategóriákba soroltam és azokat edzőkként lebontottam egy táblázatba (**2.táblázat**). Ebben a táblázatban a különféle színnel jelölt sorok jelentik az egyes edzőket és látható, hogy melyik edzőt hány darab mérkőzésen tudtam megfigyelni. Látható, hogy az összes embert két-két mérkőzésen követtem figyelemmel kivéve a sárga színnel jelölt alanyunkat, őt összesen nyolc mérkőzésen vizsgáltam. Esetlegesen még azt az információt lehetne kiemelni, hogy az összes megfigyelt edző férfi volt. Ez azért lehet megjegyzendő, hiszen ahogy Baracsi (2010) is fogalmazta a kutatásában a férfiak és nők viselkedésük/reagálásuk között is lehető fel különbség, amely általánoságba jellemző az adott nemre. Például a nőkre sokkal inkább vonatkoztathatóak az olyan érzelmi reakciók/kifejezések, mint az empátia, az odafigyelés, az altruizmus, önfeláldozás, az alkalmazkodóképesség, míg ezzel szemben a férfiak sokkal jobban törekednek az önérvényesítésre, valamint sokkal jobban jellemzi őket a karriervágy, a versenyszellem, esetlegesen az agresszivitás. Ebből következően sokszor a férfi edzők sokkal jobban eredmény centrikusak és ebből fakadóan sok esetben akár olyan viselkedést is mutathatnak a fiatal játékosaikkal szemben, amelyek a gyermekek számára rossz élményként marad meg, például egy olyan leszúrás, ahol a játékos majdnem elsírja magát vagy akár ténylegesen sírva fakad. Ezzel szemben a női edzőket jobban jellemzi az anyai ösztön érvényesítése, azaz úgy viselkedik valamilyen szinten a játékosaival mintha a saját gyermeke lenne. Ezek a megállapítások természetesen nem igazak kollektívan az összes férfire és nőre, ugyanis mindkét nem hordozhatja magában ezeket a tulajdonságokat így nem lehet olyan

megállapításokat tenni, hogy melyik nem az, amelyik jobb edző lenne, hiszen akár egy női edző is lehet indulatosabb, míg egy férfi edző pedig olyan, mintha egy „haver” lenne a játékosoknak.

3. táblázat: A reakciók összesítése

1409	összes reakció		
810	összes pozitív	451 verb	359 nonverb
599	összes negatív	429 verb	170 nonverb
hányados			
1,352253756		1,051282051	2,111764706

Forrás: Saját szerkesztés

Az alábbi táblázatban (3.táblázat) az összesített reakciók vannak dokumentálva. Összesen 1409 reakció lett feljegyezve (pozitív és negatív kategóriába, a semlegestől eltekintve), amelyből 810 pozitív és 599 negatív volt. A pozitívon belül a verbális és a nonverbális mozzanatok aránya viszonylag jól eloszlott, ezzel szemben, ami az egész eredménynek a differenciáját adta az a negatív szóbeli és nem szóbeli megnyilvánulások közötti különbség adta, ugyanis a nonverbális reakciók esetén a pozitív kifejezések több mint kétszeresei a negatívoknak. Ez a különbség a nem szóbeli kifejezéseken belül érthető, hiszen ebben a kategóriában sokkal nagyobb valószínűséggel tesznek az edzők pozitív gesztusokat, hiszen a pacsí adás vagy a hajborzolás teljesen hétköznapi dolognak számít, amelyeket dicséretként előszeretettel alkalmazzák a gyermekeknél.

Ahogy Forgó (2011) irodalmában olvashatjuk a verbális kommunikáció az, amely kiemeli az embert az élővilágból, ugyanis ez a rendszer, amely által képesek vagyunk az információ cserére és meg tudjuk osztani az érzéseinket a társainkkal. Ám a szóbeli megnyilvánulás magával vonzza a nonverbális kommunikációt is. „Kutatók szerint az átlagos kétszemélyes társalgásban 65% a nem verbális, 35% pedig a szóbeli alkotóelemek, közlések aránya” (Forgó, 2011). A nem verbális kommunikáció Forgó (2011) leírása szerint három különféle származtatást feltételez, amelyek az alábbiak; ösztönös, részben tanított, részben pedig utánzott. De emellett a különféle kultúrákon belül is lehet különbséget észlelni, hiszen ezeken belül is lehet egy-egy jelnek/szimbólumnak más a hozzá tulajdonított jelentése. Azonban, ha a kutatási eredményeimet vesszük figyelembe ott a verbális megnyilvánulások vannak többségbe valamennyivel, ez talán Critchley (1939) idézetével magyarázhatnánk; „A taglejtések hangtalan

panorámája az emberi környezet mindenütt jelenlévő, s éppen ezért gyakran észrevétlenül maradó összetevője.”

4. táblázat: A megfigyelt kategóriák tartalma edzőnként számszerűsítve

edzők	pozverb	negverb	poznonverb	negnonverb	pozössz	negössz	Átlagreakció
nom	int	int	int	int	int	int	int
1	158	188	114	80	272	268	68
2	32	104	24	25	56	129	93
3	105	42	85	14	190	56	123
4	87	33	57	4	144	37	91
5	48	53	53	26	101	79	90
6	21	9	26	21	47	30	39
Összes	451	429	359	170	810	599	

Forrás: Saját szerkesztés

Végül az utolsó táblázatban (4. táblázat) edzőnként lebontva vannak kategorizálva az adatok. A rögzített adatokból sok fontos információ kiolvasható többek között, hogy egy edző milyen személyiséggel rendelkezik, például észrevehető, egyes edzőknél igencsak kiemelkedő eredmények vannak vagy a pozitív vagy a negatív kategóriában, de nem csak minőségben állapíthatunk meg különbséget, hanem mennyiségben is. Ugyanis, ha például a hatos számmal jelölt edzőt hozzátvetjük a négyes számmal jelölthöz akkor észrevehető, hogy a hatos edző jóval kevesebb reakciót mutatott a csapat felé, mint a másik edzők, ez nem feltétlenül jelent problémát, hiszen lehet, hogy ez csak szimplán az attitűd béli eltérésekből adódik. Fontos megjegyezni, hogy az összes edzőt két-két meccsen figyeltem meg, kivéve az egyes számmal jelöltet öt nyolc mérkőzésen követtem figyelemmel, de az átlagreakció (kék oszlop) alapján nem ő volt az, aki a legtöbbet kommunikált a játékosai felé a mérkőzések során. Ez ugyanis a hármas számmal jelölt edző volt, fontos megjegyezni róla, hogy sok esetben nagyon engedékeny volt a játékosaival és jó példának mondható olyan szempontból, hogy nem az eredmény volt a fő szempont számára, hanem hogy az általa edzett gyermekek jól érezzék magukat a mérkőzésen, és tanuljanak belőle, hogy mi az, amibe még fejlődniük kell. Ahogy a táblázat is mutatja az ő esetében nagyon pozitív irányba tolódnak a megnyilvánulások, sőt kiemelném, hogy a negatívba is olyanok kerültek az esetében, például „Irgum-burgum!” vagy „Jobban figyeljünk már oda”, tehát a többi kollégájához képest igazán visszafogottnak jellemezhető. Vele ellentétben a kettes számmal jelölt edző sokkal több negatív kifejezést használt, az ő esetében nagyon kevés dicséret hangzott el, sok esetben csak a győzelemre koncentrált, a gyermekek érzékenységét figyelmen kívül hagyva (volt rá példa, hogy

valamelyik gyermek majdnem elsírta magát egy-egy leszidás után). Pedig ahogy Bartha (2016) is írja az edző feladata hasonló egy vezetőjéhez, hiszen a játékosokat úgy kell irányítani, hogy motiváltak maradjanak annak érdekében, hogy jobb eredményt érjenek el. De ez az eredmény elérés az utánpótlás nevelésben nem feltétlenül a kollektív eredményben való törekvést jelenti, tehát nem az a lényege, hogy a tabellán minél előrébb helyezkedjen el a csapat a szezon végén, hanem hogy egy olyan közeget alakítsanak ki, ahol a játékosok megtanulják az egymásra való támaszkodás lényegét. Emellett az is fontos, hogy a játékosok tudják fejleszteni a saját teljesítményüket, sőt a saját személyiségüket, amihez szintén elengedtetetlen az edző megfelelő támogatása. Az utánpótlás korú gyermekek esetében ezért is lényeges, hogy az edzők milyen pedagógiai készségekkel rendelkeznek, azaz mennyire tudják a fiatalokat jó játékosokká, sőt sokkal inkább jó emberekké nevelni. Tehát ahogy Bartha (2016) is fogalmazta egy edző akkor válik jó vezetővé, ha képes az adott szituációtól megkövetelten reagálni, azaz nem uralkodnak el rajta az érzelmek és képes olyan döntéseket hozni, amelyek hosszútávon jó hatást fejtenek ki (jelen esetben az utánpótláskorú gyermekekre) és nem veszik el a motivációjukat a későbbi célok elérésétől.

Kérdés és hipotézis vizsgálat

K1: Milyen hangnemben beszélnek az edzők a játékosokkal?

H1: Az edzők nem az elvárt hangnemben beszélnek a játékosokkal.

Az első kérdés és hipotézis párunk az megdőlt, ugyanis a legtöbb esetben az edzők a szituációtól megkövetelt hangnemben beszélnek a játékosokkal. Hiszen mindig próbálták úgy leereagálni a történéseket, ahogyan azt megkövetelte a kialakult helyzet. Ezt a táblázatba (4.táblázat) foglaltak is alátámaszthatják, hiszen, ha jól megfigyeljük a megfigyelt edzők túlnyomó részénél a pozitív reakciók vannak többségben, ezzel is azt bizonyítva, hogy igyekeztek kinél kevesebb konfliktust kialakító helyzetet elkerülően viselkedni. Természetesen kivételek mindig akadnak, így itt is volt egykét kivétel amikor az edzőn kissé eluralkodtak az érzelmei, de a túlnyomó többségben a szituációtól megkövetelt módon reagáltak az edzők.

K2: Megfeleltethetők-e az edző nonverbális gesztusai a verbális elemeinek?

H2: A verbális és nonverbális reakciók száma nem egyezik, az edző gyakrabban használja az egyik kifejezési formát.

A második páruk az azonban beteljesedett, hiszen ahogy a táblázatok is kimutatták az edzők sokkal gyakrabban használtak verbális kifejezéseket, mint nonverbálisakat. Sőt ez a különbség a fő differenciálója a kapott eredményeknek is, hiszen a nonverbális (főleg a negatív) jóval kevesebbszer fordult elő, mint a szóbeli megjegyzések. Ugyanis az összesített reakció száma 1409 (**3.táblázat**), amelyből 880 verbális (pozitív és negatív összesítve) reakció volt és 529 pedig nonverbális (pozitív és negatív összesítve).

K3: Lehető-e fel összefüggés aközött, hogy az edzőt mennyire befolyásolják az érzelmei és aközött, hogy a mérkőzés mekkora téttel bír?

H3: Ha a csapat olyan mérkőzést játszik, amelynek az eredménye befolyásolja a tabellán való elmozdulást akkor az edző kevésbé tud uralkodni az érzelmei felett.

A harmadik páruk is beteljesedett, ugyanis az edzők sokkal nagyobb beleéléssel voltak az olyan mérkőzéseken, amelyeknek tétjük volt a tabella sorrend megváltoztatásában. Például a kettes számmal jelölt edző (**4.táblázat**) sokkal több reakciót produkált a mérkőzés alatt, mint a hatos számmal jelölt (**4.táblázat**), és a reakciók mértéke megegyezik azzal, hogy mennyire volt fontos a mérkőzésnek a kimenetele. Hiszen a kettes számú edző a tabella elején helyezkedett el és a mérkőzés, amit játszottak változtatott volna az elhelyezkedésükön, így törekedett a mérkőzés megnyerésére, ezért is tudták jobban elejteni az érzelmei. Ezzel ellentétben a hatos edző mérkőzésének kimenetele nem befolyásolta azt, hogy hol fognak a tabellán elhelyezkedni, ezért ő kevesebb reakciót mutatott a játékosai felé. Valamint azt a megállapítást tettem, hogy a mérkőzések első két negyedében az edzők visszafogottabbak, mint a mérkőzések harmadik és negyedik negyedében, ugyanis itt elkezdik komolyabbnak érezni a szituációt és jobban hajszolják a gyermekeket az esetleges győzelem elérésére.

Limitációk

A kutatásnak sajnos akadtak limitációi is, amelyek számíthatók nehezítő tényezőnek. Az egyik ilyen a sokféle változó, azaz sok olyan esemény van, amely ráhatással lehet az kapott eredményekre. Például a mérkőzésen való teljesítményt a játékosok aznapi hangulata vagy az utazás általi kimerültség is befolyásolhatja, de zavaró tényező lehet a meccs folyamán, ha a nézőtérre érkezett családtagok túlzott beleéléssel kommentálják a mérkőzés eseményeit. A másik limitációt a kutatás szubjektivitása jelentette, hiszen nem biztos, hogy mindenki ugyan

ilyen kategória rendszert állított volna a mérésekhez és nem biztos, hogy ugyan ezeket vette volna bele az egyes kategóriákba. Ezért is fontos kihangsúlyozni, hogy mik azok, amik bele kerültek a táblázatba (**1.táblázat**) és mi az, ami pozitívnak, negatívnak vagy éppen semlegesnek vehető. Azonban a limitációk ellenére olyan következtetés vonható le, miszerint, ha ugyan ezeket az edzőket figyelnénk meg másik mérkőzésen akkor a reakciójukból kiállított táblázat hasonló mintázatot mutatna, mint a korábbi megfigyelések során.

Összefoglalás

Összeségében kijelenthető, hogy pozitív eredményt kaptam a kutatás során ugyanis a reakciók aránya 810:599 a pozitív összreakciók javára a negatív összesítéssel szemben, bár a differenciát a nonverbális reakciókban találhatjuk ott ugyanis a pozitív több mint a kétszerese lett a negatívnak. Emellett azért fontos kiemelni, hogy nem volt minden mozzanat teljesen megfelelő, amelyeket az edzők produkáltak, hiszen esetenként igencsak elragadták az érzelmeik őket és kissé elködösítette a helyzet szükségszerű megítélését reakció szempontjából. Azonban számomra egy igencsak pozitív visszajelzést adott az, hogy az edzők szívesen hozzájárultak a kutatás lebonyolításához annak ellenére, hogy az ő kommunikációjukat, valamint interakcióikat figyeltem meg a mérkőzések alatt.

Hasonló módszerrel készülő kutatást nem találtam ebben a témában, csak másféle eljárással történőt, amelyben szintén az edző és játékosok közötti kapcsolatokat vizsgálják, ilyen például Gombocz G. 2008-as kutatása, amelyben a kézi-és kosárlabda utánpótlás edzőivel készített interjút a serdülő és ifjúsági korú sportolók neveléséről az egyesületekben, valamint Révész L. és társai 2013-as kutatása, amely az úszás területén vizsgálta az edző és sportoló kapcsolatát írásos kikérdezés módszert alkalmazva. Véleményem szerint ezeknek a fajta kutatásoknak is meg van a limitációja pont úgy, mint az enyémnek, de ennek ellenére festhet egy képet számunkra a napjainkba tevékenykedő edzőkről és arról, hogy milyen hatást gyakorolhatnak a mai fiatalokra és hogy mik azok a készségek, amelyeken még lehetne fejleszteni a szakemberképzésben, hogy még jobb sportolókat tudjanak kinevelni a nemzet számára. Bár azt fontos kiemelni, hogy a kutatásom célja nem az edzőképzés gyökeres megváltoztatása, hanem egyféle figyelem felhívás esetleges útmutatóként értelmezhető dolgozat.

Irodalomjegyzék

1. Balogh, J. (2011). Hogyan dolgozzunk 14 év alatti játékosokkal http://www.kosarsport.hu/coaching/hirek/44658/pedagogia_hogyan_dolgozzunk_14_ev_alatti_jatekosokkal (2024. 08. 10.)

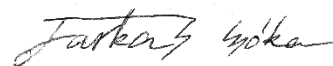
2. Baracsi, Á. (2010). Pedagógusok érzelmi intelligenciája
<https://www.irisro.org/pedagogia2013januar/0511BaracsiAgnes.pdf> (2024. 12. 16.)
3. Bartha, É. J. (2016). A kommunikációs stílus szerepe az edzői munka hatékonyságában
https://acta.bibl.u-szeged.hu/54963/1/taylor_2016_002_087-094.pdf (2024.10.10.)
4. Bíró, M. (2011). Bevezetés a sportpedagógiába
https://psycho.unideb.hu/sportpszichodiagnosztika/fejezetek/bm_sportpedagogia/book/a-sportolo.html#a-sportolo-megismerese-megertese (2024. 08. 10.)
5. Biróné Nagy, E. (2011). Sportpedagógia
<https://sulifejleszt.eswk.hu/testnevelés/> (2025.01. 08.)
6. Budainé Csepela, Y. (2018). Az edző szerepe, pedagógiai funkciói az edző-sportoló interakciói
<https://magyaredzo.hu/wp-content/uploads/2018/04/Csepela.pdf> (2025. 01. 08.)
7. Critchley, M. (1939). The Language of Gesture. London: Edward Arnold
8. Forgó, S. (2011). A kommunikációelmélet alapjai
https://dtk.tankonyvtar.hu/bitstream/handle/123456789/8784/03_a_kommelmélet_alapjai.pdf (2024.12.15.)
9. Gombocz, G. (2008). Serdülő és ifjúsági korú sportolók sportegyesületi nevelésének néhány kérdése-kézi és kosárlabda utánpótlás edzők empirikus vizsgálatának tükrében
https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfjs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/45486/Kd_11441.pdf?sequence=1&isAllowed=y (2024. 08. 11.)
10. H. Tomesz, T. (2021). Bevezetés a sportkommunikációba
https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/7598/1/bevez_a_sportkomm_digit.pdf (2024.12.15.)
11. Révész, L., Bognár, J., Csáki, I. & Trzaskoma-Bicsérdy, G. (2013). Az edző-sportoló kapcsolat vizsgálata az úszás sportágban
<https://www.magyarpedagogia.hu/index.php/magyarpedagogia/article/view/54/54> (2025.01.08.)

Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani felkészítő tanáromnak Némethné Dr. habil. Tóth Orsolya Tanárnőnek, akinek a segítségével ez a kutatás nem jöhetett volna létre, hiszen számos alkalommal biztatott és terelgetett a jó irányba, hogy egy értékelhető munkát tudjak kiadni a

kezemből. Valamint köszönet illeti az edzőket is, akik hozzájárultak a megfigyeléshez, hiszen nélkülük nem lett volna mit elemeznem.

2025. 01. 16.

A handwritten signature in black ink, reading "János Gyóka". The signature is written in a cursive, flowing style.